

Statsforvalteren i Oslo og Viken

BARNEHAGE- OG UTDANNINGSAVDELINGEN

VEILEDNING

BEGRUNNELSE FOR KARAKTER VED KLAGE PÅ STANDPUNKTKARAKTER I FAG GRUNNSKOLEN

Januar 2021

Denne veiledningen er ment som en innføring i de kravene som stilles til skolens saksbehandling ved klage på standpunktkarakter. Målgruppen for veiledningen er faglærere som skal skrive begrunnelse for standpunktkarakter og rektorer som skal sikre at skolens saksbehandling er i tråd med regelverket. Veiledningen kan også være nyttig for elev og/eller foresatte som ønsker å sette seg inn i hvordan klager på standpunkt blir behandlet.

Fullstendige tekster i lov og forskrift finnes på lovdata og i oppdaterte håndbøker. Vi minner om at skolen har plikt til å opplyse om retten til å klage på karakter.

SAKSBEHANDLINGREGLER VED KLAGE PÅ STANDPUNKTKARAKTER

Forskrift til opplæringsloven kapittel 5

Vi gjør oppmerksom på at ny forskrift til opplæringsloven kapittel 5 er til behandling i Kunnskapsdepartementet. Vi vil oppdatere denne veilederen når ny forskrift trer i kraft.

En standpunktkarakter er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2. Dette innebærer blant annet at det foreligger klagerett.

I forskrift til opplæringsloven kapittel 5 er det gitt regler om saksbehandling ved klage på karakter. Det er gitt generelle regler om klage på standpunktkarakter i §§ 5-1 til 5-8. Her finner man bl.a. informasjon om hvem som har klagerett, om saksgang ved klage, om rett til begrunnelse og om klagefrist. Reglene om klage på standpunktkarakterer finnes i § 5-12.

Noen sentrale saksbehandlingsregler:

- Klager skal ha kopi av den dokumentasjon som skolen sender til klageinstansen.
- Klageinstansen tar ikke stilling til om karakteren er i samsvar med elevens faglige nivå. Klageinstansen skal bare ta stilling til om gjeldende regler for sluttvurdering er fulgt.
- For at klagen skal tas til følge, er det nok at det kan reises tvil om at gjeldende regler for sluttvurdering er overholdt.
- Når klagen ikke tas til følge - Ikke medhold
 - Dersom klageinstansen kommer til at gjeldende regler er overholdt og klagen ikke blir tatt til følge, blir karakteren stående.
 - Klageinstansens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.
- Når klagen tas til følge - Oppheving
 - Dersom klageinstansen kommer til at gjeldende regler ikke er overholdt eller det er tvil om de er overholdt, oppheves skolens vedtak om karakter. Klageinstansen setter ikke ny karakter.
 - Saken blir sendt tilbake til skolen til ny vurdering. Rektor og faglærer foretar ny vurdering. Rektor setter endelig karakter. Karakteren kan bli stående eller bli endret.
 - Den nye avgjørelsen skal begrunnes. Når det skal gis ny begrunnelse, må det legges særlig vekt på de forhold klageinstansen har oppgitt som grunn til at klagen ble tatt til følge. Kopi av skolens nye begrunnelse og den nye karakteren sendes klageinstansen.
 - Den nye avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages.

REGLER FOR FASTSETTING AV STANDPUNKTKARAKTER

Forskrift til opplæringsloven og friskoleloven kapittel 3

Gjeldende regler for vurdering og karactersetting finner man i kapittel 3 i forskrift til opplæringsloven. Dette kapittelet handler om individuell vurdering i grunnskolen og i videregående opplæring. I denne veiledningen viser vi til de reglene som er sentrale når det gjelder krav til begrunnelsen for standpunktkarakterer.

Grunnlaget for vurdering i fag, se § 3-3

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget i læreplanene. I vurderingen skal det ikke tas hensyn til:

- o utenforliggende momenter som innsats, fravær, orden og oppførsel, med mindre dette går frem av kompetansemålene

Ved vurdering av faget kroppsøving og valgfaget fysisk helse og aktivitet skal det legges vekt på både oppnådd kompetanse og innsatsen til eleven. For andre fag gjør vi oppmerksom på at innsats kun er en del av grunnlaget for vurdering dersom det følger av læreplanen (kompetansemålene) i faget, jf. forskriften § 3-3, tredje ledd.

Sluttvurdering i fag, se § 3-14

Sluttvurderinger skal gi informasjon om kompetansen til eleven ved avslutningen av opplæringen i fag i læreplanverket. I grunnskolen er sluttvurderinger standpunktkarakterer og eksamenskarakterer.

Standpunktkarakterer i fag, se § 3-15

- o standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen
- o eleven skal gjøres kjent med hva det er lagt vekt på i fastsetting av hennes eller hans standpunktkarakter
- o eleven skal få vise sin kompetanse på flere og varierte måter

Fra 1. august 2020 er det innført nye læreplaner, læreplanverket Kunnskapsløftet (LK20/LK20S). De nye læreplanene innføres trinnvis. Fra skoleåret 2020/2021 gjelder de nye læreplanene (LK20/LK20S) for alle fagene på 8. trinn og 9. trinn samt for valgfagene på 10. trinn. De nye læreplanene innføres på 10. trinn fra skoleåret 2021/2022. Skoleåret 2020/2021 gjelder fortsatt tidligere læreplaner (LK06/LK06S) for 10. trinn, med unntak av valgfagene der nye læreplaner skal brukes også på 10. trinn. Det vil derfor i en overgangsperiode være ulike versjoner av læreplanene for ulike trinn.

Vi gjør oppmerksom på at i de nye læreplanene (LK20/LK20S) er ikke kompetansemålene delt inn i hovedområder, slik som i de tidligere læreplanene (LK06/LK06S).

SKOLENS SAKSBEHANDLING

Faglærers redegjørelse for karakteren og uttalelse fra rektor om skolens saksbehandling skal følge klagen når saken sendes til klageinstansen.

Ved fastsetting av standpunktkarakter utøver læreren et faglig skjønn. Dette faglige skjønn må utøves og begrunnes i samsvar med og innenfor de rammene som følger av forskrift til opplæringsloven og Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06/LK06S og LK20/LK20S).

Ved klage på standpunktkarakter skal faglærer gi en begrunnelse for karakteren som viser at gjeldende bestemmelser for karaktersetting er fulgt. Begrunnelsen må være utformet slik at klageinstansen får tilstrekkelig informasjon til å ta stilling til om reglene for fastsetting av karakter er fulgt.

Faglærers begrunnelse for standpunktkarakter

Alle standpunktkarakterer skal begrunnes. Dette betyr at eleven skal bli gjort kjent med hva det er lagt vekt på i fastsettelsen av standpunktkarakteren. Denne begrunnelsen skal enten gis før standpunktkarakteren settes eller samtidig med at standpunktkarakteren fastsettes. Denne begrunnelsen kan gis muntlig eller skriftlig.

Dersom det klages på en standpunktkarakter, må faglærer begrunne karakteren skriftlig og redegjøre for elevens måloppnåelse. En slik begrunnelse må utformes slik at både klager og klageinstans kan se om gjeldende regler for sluttvurdering er fulgt. Det skal også gå frem av faglærers redegjørelse at eleven er gjort kjent med hva det er lagt vekt på i fastsettelsen av standpunktkarakteren.

Forholdet mellom underveis- og sluttvurdering

Faglærers redegjørelse for standpunktkarakteren skal gi informasjon om kompetansen til eleven ved avslutning av opplæringen. Klageretten gjelder sluttvurdering, det er ikke klagerett på underveisvurderingen.

Underveis- og sluttvurdering har ulike formål; underveisvurdering er vurdering for læring, mens sluttvurdering er vurdering av læring. Underveisvurderingen skal brukes som redskap i læreprosessen og som grunnlag for tilpasset opplæring. Den skal bidra til at eleven øker kompetansen sin i fag. Eleven skal ha mulighet til å forbedre kompetansen sin gjennom opplæringstiden i faget.

Gjennom opplæringen skal eleven få vist kompetansen sin på ulike måter og i ulike sammenhenger. På denne måten får læreren kunnskap om elevens faglige progresjon og det kompetansenivået som eleven har oppnådd ved avslutningen av opplæringen.

Sluttvurdering skal beskrive elevens kompetanse ved avsluttet opplæring. Faglærers begrunnelse for standpunktkarakteren skal vise at det er foretatt en samlet vurdering av elevens kompetanse ut fra den kompetansen eleven har vist på ulike måter og i ulike sammenhenger. Standpunktkarakteren skal ikke være et matematisk gjennomsnitt av karakterer gitt i opplæringsperioden. Faglærer skal bruke sitt faglige skjønn for å gjøre en samlet vurdering av elevens kompetanse ut fra kompetansemålene i faget.

Vurderingsgrunnlag

Det må gå fram at elevene er vurdert i forhold til kompetansemålene i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Eleven skal ha fått anledning til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter, og standpunktkarakteren må være et uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen. Det er ikke anledning til å vurdere sluttkompetansen på bakgrunn av et utvalg kompetansemål.

Begrunnelsen må vise at elevens kompetanse er vurdert på flere og varierte måter.

Vi gjør oppmerksom på at de følgende to punkter kun gjelder for de som skal ha vurdering etter LK06/LK06S og 10. trinn skoleåret 2020/2021

Periodisering av undervisning

- Dersom opplæringen er organisert slik at undervisningen i ett av læreplanens hovedområder er lagt til et avgrenset tidsrom, en termin eller et tidligere skoleår, er det like fullt et krav at alle hovedområder i den aktuelle læreplanen er berørt. Faglærers redegjørelse må vise at standpunktkarakteren uttrykker elevens mestring i forhold til et vurderingsgrunnlag som har tilstrekkelig bredde.

Engelsk og Norsk

- I fagene engelsk og norsk gis det henholdsvis to og tre karakterer innenfor ett fag. Dersom begrunnelsen for den karakteren som er påklaget ikke dekker alle hovedområdene i faget, må det opplyses om det vurderingsgrunnlaget som er lagt til grunn for de øvrige karakterer i faget. Dette er nødvendig for at klageinstansen skal kunne ta stilling til om vurderingsgrunnlaget har tilstrekkelig bredde.

Til informasjon så vil det kun bli gitt en karakter i engelsk etter den nye læreplanen (ENG01-04), som trer i kraft for 10.trinn skoleåret 2021/2022.

Beskrivelse av elevens kompetanse

Begrunnelsen skal bygge på fakta. Elevens kompetanse må derfor være individuelt og konkret beskrevet. Beskrivelsene av elevens kompetanse må være relatert til kompetansemålene for faget.

Når det skal gis beskrivelser av elevens kompetanse, må konkretiseringsnivået være slik at det gjenspeiler karakterskalaen. Beskrivelser av kompetanse på en tredelt skala som f.eks. "lav", "middels" eller "høy", må suppleres med individuelle og konkrete kompetansebeskrivelser.

Faglærer kan velge å benytte kjennetegn på måloppnåelse/vurderingskriterier i sin beskrivelse av elevens kompetanse. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet slike kjennetegn for fellesfagene i grunnskolen. Disse er utformet som en støtte for lærerne i arbeidet med standpunktvurderingen, på et overordnet nivå. De må sees i sammenheng med helheten i faget. Faglærer skal bruke sitt faglige skjønn til å gjøre en samlet vurdering av elevenes kompetanse. Ved klage på karakter må begrunnelser som gis for standpunktkarakter være utformet slik at kjennetegn/kriterier er knyttet sammen med og forankret i hovedområdene og kompetansemålene i læreplanen for faget.

Dersom elevens kompetanse beskrives gjennom bruk av disse kjennetegnene, må dette suppleres med konkrete og individuelle kompetansebeskrivelser.

Det skal ikke være tatt utenforliggende hensyn. Eksempler på utenforliggende hensyn kan være forutsetningene til den enkelte, fravær, manglende innleveringer eller deltakelse. Mer informasjon om hva som ikke skal tas med i vurderingen er omtalt under punktet, «Grunnlaget for vurdering i fag, se § 3-3».

Rektors uttalelse

Ved oversendelse av klage på standpunktkarakter må rektor redegjøre for skolens saksbehandling. Rektor må sørge for å:

- kvalitetssikre faglærers uttalelse og synliggjøre at denne er i samsvar med reglene om fastsetting av standpunktkarakterer i forskriften §§ 3-14 og 3-15
- redegjøre for om skolen har oppfylt elevens rett til individuell vurdering
- beskrive skolens prosedyrer for fastsetting av standpunktkarakterer og redegjøre for om saksgangen har vært i samsvar med forskriften
- sikre at klagers anførsler blir kommentert der det er nødvendig
- sikre at eleven har blitt hørt i de tilfeller hvor det er foresatte som velger å klage, jf. barnekonvensjonen art. 12